

§5. Альпійські епізоди

Юліуш Словацький написав про Антонія Мальчевського в листі до матері 15 липня 1833 р.: «Щодня дивлячись на вершину гори Монблан, я часто згадую Мальчевського, який після смерті одним поетичним твором так виріс, що майже на голову перевищує наших поетів. Переглядаючи опис сходження на гору Монблан, я знайшов на останній сторінці, серед перелічених героїв цього важкого підприємства, ім'я Мальчевського, але спотворене настільки, що якби я з інших джерел не знав про його подорож на гору, то не здогадався б про тотожність цієї особи... Не знаю чому, але думка про Мальчевського глибоко закарбувалася в моїх роздумах. Мені здається, що між нами є щось подібне, але буря ще мене не зламала. 10 березня 2014 р.»⁴⁶.

*

Вершину Монблану (4807–4810 м) вперше було досягнуто у 1786 році, коли лікар із Шамоні Мішель-Габріель Паккар та шукач кришталю Жак Бальма піднялися на найвищу точку Західної Європи. Наступного року женевський учений Орас Бенедикт де Соссюр здійснив своє нав'язливе прагнення досягти найвищої оглядової точки, яка для нього стала високогірною природною лабораторією: він провів чотири години на вершині, виконуючи різноманітні експерименти. Де Соссюр, найбільш відомий своєю чотиритомною працею «*Voyages dans les Alpes*» (1779–1796), опублікував скорочену розповідь про свою подорож на вершину Монблану. Опис де Соссюра його гірського сходження став важливим внеском у формування жанру альпійської подорожньої літератури, який перетворився на

Malczewskiego – duch dawnej Polski w stepowym teatrze świata, Białystok 1997, s. 9-236.

⁴⁶ Słowacki J. Listy. Warszawa, 1932. С. 177

одну з ключових форм матеріалізації та поширення романтичних ідей і настроїв у Європі.

«Voyages...» де Соссюра швидко стала доступною британським читачам у перекладі як додаток до книги Томаса Мартіна «Sketch of a Tour Through Switzerland» (1788) і набула широкого поширення завдяки публікаціям у великій кількості британських періодичних видань. Не менш важливими, а можливо навіть більш впливовими, були праці Жана-Жака Руссо, зокрема лист XXIII з роману «Julie, ou La Nouvelle Héloïse» (1761), де описано ефект висоти та запропоновано своєрідне прославлення гірських спільнот. Свій твір французький філософ написав поблизу Шийонського замку, який згодом надихнув лорда Байрона. Іншим важливим джерелом є «Notes and Observations» Луї-Франсуа Рамона де Карбонньєра, які ілюструють розвиток взаємодії між європейською та британською «альпійською» літературою. Рамон написав ці «Notes and Observations» для свого французького перекладу книги Вільяма Кокса «Sketches of the Natural, Civil, and Political State of Switzerland». Згодом його «Notes» були знову включені до англійських версій праць Кокса, зокрема до «Travels in Switzerland».

Де Соссюр, Руссо та Рамон, разом із низкою інших авторів, зокрема Жаном Андре дю Люком і Марком Теодором Буррі, відіграли ключову роль у натхненні розвитку заняття, яке Самюел Тейлор Колрідж у 1802 році назвав «альпінізмом» саме від назви найвищих європейських гір. Ця культура фізичного сходження, що формувалася, вплинула на тексти та ідентичності доби романтизму, особливо у Великій Британії, де такі автори, як Вільям і Дороті Вордсворти, Енн Редкліфф, Елізабет Сміт, Самюел Тейлор Колрідж, лорд Байрон і Джон Кітс займалися сходженнями в гори та багато з них приписували собі ідентичність «альпініста». Колрідж, ймовірно натхненний звияжним духом нових відкриттів, написав вірш 1798 «The Old Man of the Alps», наближаючи таким чином тему Альп до англійської літератури.

У суботній ранок серпня 1802 року поет Семюел Тейлор Колрідж вийшов із Грета-Голлу — великого будинку в Кесвіку — з клунком, що містив такі найнеобхідніші речі та засоби комфорту: чай, цукор, сорочку, шарф, дві пари шкарпеток, нічний ковпак, шматок вощеної тканини, чорнильницю, пів дюжини пер, папір для нотаток і книгу віршів німецького поета Генріха Фосса. Він планував здійснити те, що сьогодні ми назвали б розвідувальним трекінгом, і перетнути найдикіші райони місцевості, яка своїми драматичними пейзажами вже привернула увагу поетів і письменників. Через дев'ять днів він повернувся додому і його дуже непривітно зустріла місіс Колрідж, суворо дорікаючи йому за подертий одяг і знищене взуття. Вона зовсім не була вражена альпіністськими досягненнями чоловіка, який не лише здійснив перше офіційно зафіксоване сходження на гору Скафелл, що, маючи лише 978 метрів, досі є другою за висотою вершиною Великої Британії та найвищою в Англії, але передусім став — хоч і не навмисно — головним героєм того, що вважається першим у історії спортивним скелелазінням. Сам і без мотузки він спустився серією підступних уступів і вертикальних стін (сьогодні відомих як «Broad Stand»), які в наступні століття стануть одним із найнебезпечніших місць та головним боєм місцевих гірських рятувальників.

*

Згаданий де Соссюр став зразком для багатьох натуралістів, які вирушали в гори, таких як мінералог Артур Ейкін, який у своїй книзі «Journal of a Tour Through North Wales» (1797) зазначав: «читання «Voyages dans les Alpes» підказало мені ідею подорожі до Уельсу за подібним планом; і я був надзвичайно задоволений, перевіряючи серед валлійських пагорбів деякі загальні спостереження, сформульовані Соссюром як результат його виснажливих

подорожей серед снігів Альп»⁴⁷. Як видно з цього прикладу, альпійська подорожня література формувала досвід багатьох дослідників британських гір.

Характерною рисою значної частини цієї літератури був акцент на зміні якості атмосфери під час сходження та «розрідженості» повітря на великих висотах в Альпах. Хтозна, чи не плутали митці кисневий недобір із раптовим осяянням. У своєму відомому описі висоти в «*La Nouvelle Héloïse*» Руссо звернув увагу на таке: «чистота повітря, справжня причина того, що душа знову заспокоюється»⁴⁸. Хоча ті, хто піднімався на гори Британії, не досягали висот, де відбувалася б значна зміна якості вдихуваного кисню, але інша, саме альпійська, література давала спосіб осмислення й виправдання задишки, яку вони часто відчували, досягаючи вершини.

У 1773 році Вільям Гатчінсон описував себе на вершині Скіддо як людину, що страждає від нестачі кисню, більш характерної для високогір'я Альп, ніж для 900-метрової вершини Колріджа. Він писав: «Повітря було надзвичайно різким і розрідженим порівняно з тим, через яке ми проходили в долині; і дихання, здавалося, відбувалося з певною астматичною важкістю»⁴⁹.

Маємо можливість прослідкувати цікаву та показову генеалогію іншого «альпійського» образу: героїчна, мужня й відважна постать «мисливця на сарн» ілюструє, як альпійська подорожня література передавала романтичні ідеї та настрої по всій Європі. Вільям Вордсворт визнавав «*Notes and Observations*» Рамона джерелом для власного образу «мисливця на сарн» у поемі «*Descriptive Sketches*»,

---

⁴⁷ *Journal of a tour through North Wales and part of Shropshire : with observations in mineralogy and other branches of natural history / by Arthur Aikin. London : Printed for J. Johnson ... , 1797. 231 с.*

⁴⁸ За англ. перекладом:

<https://www.gutenberg.org/cache/epub/76639/pg76639.txt>

⁴⁹ William Hutchinson, *An Excursion to the Lakes, In Westmoreland and Cumberland, in August 1773* (London: J. Wilkie, 1774). С. 157.

опублікованій 1793 року, тоді як де Соссюр запропонував у «Voyages dans les Alpes» широко відоме прославлення цієї постаті, порівнюючи витривалого мисливця з гравцем, солдатом і мореплавцем — усіма тими, хто, на його думку, готовий наражатися на потенційно смертельну небезпеку заради переживання сильних емоцій. Мисливець на сарн став ключовою фігурою в британській літературі, найвідоміше з'явившись у «Manfred» Байрона (1817), але також і в низці менш відомих творів того часу, наприклад у поемі Шарлотти Дейкр «The Hunter of the Alps» (1805), яка, спираючись на опис де Соссюра фізичної спритності мисливця та труднощів його існування, прославляє дивні принади дикого життя. Для Колріджа, піонера альпінізму, який здійснив те, що зазвичай вважається одним із найперших усвідомлених скельних сходжень, постать мисливця на сарн стала способом осмислити зростаючу залежність, яку він відчував від ризиків гірських пригод. У 1803 році він заявляв: «Я думаю, що моя душа повинна була раніше існувати в тілі мисливця на сарн; простий образ колишнього об'єкта стерся — але почуття, імпульсивні звички й зародкові дії залишилися в мені, і старі краєвиди пробуджують їх»⁵⁰.

Ця постать мисливця стала також ключовою для одного з найважливіших літературних творів британського романтизму — поеми Вільяма Вордсворта «The Prelude». Вордсворт, як відомо, подає сходження в гори як одну з центральних діяльностей свого автобіографічного шедевра — від лазіння по скелях Юдейл-Крегс, через перетин Альп, до кульмінаційного сходження на гору Сноудон. Але поет використовує ідею сходження також для формування задуму та структури своєї автобіографії, мислячи свій епос як гору, на яку читач має піднятися, щоб пережити ті самі одкровення, що й поет. У триумфальному завершенні свого епосу Вордсворт упевнено привласнює собі ідентичність мисливця на сарн, описуючи, як він «вистежив головну сутнісну силу

---

⁵⁰ Samuel Taylor Coleridge, *Collected Letters of Samuel Taylor Coleridge*, ed. Earl Leslie Griggs, 6 vols (Oxford: Clarendon Press, 1956-71), II. C. 916.

— / Уяву — її піднесеним шляхом»⁵¹. Саме через образ, запозичений з альпійської подорожньої літератури — відважного мисливця на сарн, який переслідує здобич угору горою, — Вордсворт утверджує своє героїчне досягнення вершини власного поетичного Монблану.

*

Важливий «альпійський» епізод англійського романтизму пов'язаний з творчою компанією, яка силою випадку опинилася в Женеві. Байрон написав ряд важливих творів після того, як його шлюб із Аннабеллою Міллбенк зазнав краху через скандал, пов'язаний із звинуваченнями в сексуальних проступках та інцестуальному зв'язку між Байроном і його зведеною сестрою, Августою Лі. Підданий атакам преси та виключений із лондонського суспільства, Байрон у 1816 році втік з Англії до Швейцарії і більше не повертався. Лише його тіло було повернене для поховання в Англії. Він подорожував через Бельгію і далі піднявся вздовж Рейну. Влітку 1816 року він оселився на віллі Діодаті біля Женевського озера у Швейцарії разом зі своїм особистим лікарем Джоном Вільямом Полідорі. Там Байрон подружився з поетом Персі Біші Шеллі та письменницею Мері Годвін, майбутньою дружиною Шеллі. До них також приєдналася зведена сестра Мері — Клер Клермонт, з якою Байрон мав роман у Лондоні; згодом від цього зв'язку народилася їхня позашлюбна донька Аллегра, яка померла у п'ятирічному віці. Кілька разів Байрон відвідував Жермену де Сталь і її гурток у Коппе, що стало для нього важливою інтелектуальною та емоційною підтримкою в той період. Згадана місцевість – підніжжя високих Альп, над якими ще вище нависають всуціль кам'яні гірські хребти, серед яких

---

⁵¹ William Wordsworth, *The Prelude* 1799, 1805, 1850, ed. Jonathan Wordsworth, M. H. Abrams and Stephen Gill (New York: W. W. Norton, 1979), XIII. С. 289-290.

лише досвідчене око може вирізнити найвищу вершину — Монблан.

Замкнені на віллі Діодаті через «безперервний дощ» того «вологого, непривітного літа» з 10 червня до 1 листопада, вони почали читати фантастичні історії, а потім вигадувати власні оповідання. 1816 рік увійшов до історії як «рік без літа» через аномальні холоди та снігопади в Європі та Північній Америці, спричинені виверженням вулкана Тамбора. Температура впала, викликавши в окремих регіонах голод, неврожай та соціальні потрясіння. Сніг випадав навіть у червні, а річки замерзали у липні. Мері Шеллі створила твір, який згодом став «Frankenstein, or The Modern Prometheus», а Полідорі написав «The Vampyre» — твір, що започаткував романтичний жанр вампірської літератури. Твір Полідорі був натхненний історією Байрона «A Fragment». Фрагмент оповідання Байрона був опублікований як післямова до поеми «Mazeppa» 1819 року. Протягом цього періоду поет також написав третю пісню «Childe Harold»⁵².

«The Prisoner of Chillon» — поема лорда Байрона, написана в 1816 році, вона в ліричний спосіб розповідає про ув'язнення женевського монаха Франсуа Бонівара (у період з 1532 до 1536 року). 22 червня 1816 року лорд Байрон разом з Персі Біші Шеллі пливли Женевським озером (у поемі його названо французькою — «Lac Léman») і зупинилися, щоб відвідати Шийонський замок. Після огляду замку та прогулянки підземеллям, в якому був ув'язнений Бонівар, Байрон знайшов натхнення в історії Бонівара і написав «The Sonnet of Chillon». Через сильні зливи Байрон та його супутник відпочивали в готелі в Уші після свого плавання. Наприкінці червня або на початку липня (кілька ранніх чернеток і копій дають суперечливі дати) Байрон створив довшу версію історії. Ймовірно, роботу над поемою було завершено до 2 липня 1816 року.

---

⁵² Тут і далі за: Ellis, D. "Diodati." In *Byron in Geneva: That Summer of 1816*. Liverpool University Press, 2011.

Одним з ключових творів «альпійського епізоду» є драматична поета лорда Байрона «Manfred». Байрон розпочав роботу над текстом наприкінці 1816 року, кілька місяців після знаменитих сеансів оповідань про привидів із Шеллі. Надприродні мотиви присутні й чітко простежуються протягом усієї драматичної поеми. Оскільки «Manfred» був написаний одразу після цих подій і стосується головного героя, який мучиться власним почуттям провини за неприпустимий злочин, деякі критики вважають його автобіографічним або навіть сповідальним твором. Таємний, але заборонений характер стосунків Манфреда з Астартою вважається відображенням стосунків Байрона з його зведеною сестрою Августою. Більшість тексту було написано під час подорожі через Бернські Альпи у вересні 1816 року. Третій акт був переписаний у лютому 1817 року, оскільки Байрон не був задоволений його першою версією. Особливістю драми є те, що наприкінці Манфред помирає, відкидаючи релігійні спокуси спокути за гріхи. Протягом усієї поеми він успішно протистоїть усім владним силам, з якими стикається, і обирає смерть замість підкорення могутнім духам. Манфред звертає свої останні слова до Абата, промовляючи: «Старий чоловіче! Не так вже й важко померти». «Непереможний до кінця, Манфред віддає свою душу не ні небесам, ні пеклу, а лише смерті». Герой вдається до роздумів і здобуває знання про буття в альпійських краєвидах, продираючись крізь ущелини й льодовики.

Постать Шеллі особлива для світового романтизму. Радикальний як у поезії, так і в політичних та соціальних поглядах, Шеллі за життя не здобув великої слави. Після його смерті визнання його досягнень у поезії зростало, і він став важливим впливом на наступні покоління поетів. Багато з його поезії та прози не було опубліковано за життя, або публікувалося в цензурованому вигляді через ризик переслідування за політичні та релігійні наклепи. Починаючи з 1820-х років, його поеми та політичні й етичні праці

здобули популярність серед радикальних політичних кіл, а пізніше привернули наступних поколінь.

Протягом літа 1816 року на віллі Дюдаті Персі Біш Шеллі створив два відомі вірші: «Hymn to Intellectual Beauty» та «Mont Blanc: Lines Written in the Vale of Chamouni». Про найвищу гору Європи Шеллі написав так:

*Монблан ще блищить на висоті: — влада є,
Незмінна і урочиста сила багатьох пам'яток,
І багато звуків, і багато життя і смерті.
У спокійній темряві безмісячних ночей,
У самотні відблиски дня спускаються сніги
На тій Горі, ніхто не бачить їх там,
Ні коли пластівці горять на сонці,
Або зоряні промені пробиваються крізь них⁵³.*

*

Двома роками пізніше 1 серпня 1818 року молодий поет — чи вже тоді поет? — Антоні Мальчевський став першою людиною, яка піднялася на вершину Айгіль дю Міді (3795 м). А за кілька днів він став дванадцятим туристом в історії, який досягнув Монблану (4807 м), найвищої вершини Європи. Мальчевський — новачок у горах, але обидва його сходження мають значення для хронології історії альпінізму. Вирушаючи на підкорення вершин, він був одним із перших альпіністів у вузькому сенсі, яких приваблювали гори не як звичайне захоплення природою чи потреба виконувати наукову роботу, а спортивне прагнення до боротьби з труднощами та відкриття невідомого. Поети-романтики — вешталися в тих «романтичних» краях поміж середземноморським узбережжям Італії та високогір'ям Швейцарії, відтак чи була нагода зустріти Мальчевському під час його тамтешніх мандрів лорда Байрона та інших

---

⁵³ Поезії. Персі Біші Шеллі. Передмова С. Павличко; пер. з англ. О. Мокровольський — Київ: Дніпро, 1987. — 144 с.

сучасників? — Мабуть, була, проте немає жодного чітко встановленого факту.

У доробку поета не залишилося жодних інших текстів, крім поетичної української повісті «Марія» та одного вірша, в якому Мальчевський говорить:

*Так само як і решта, чи мушу їхнім шляхом
сильнішому піддатись, оскільки я не шляхтич?
Чи мушу, непокірний, йому спалити око?
Землею ледве суну, а він літа високо⁵⁴.*

З матеріалів Юзефа Уейського⁵⁵ ми знаємо, що в другій половині 1815 року до Варшави приїхала княгиня Францішка Фридерика Любомирська, сестра генерала Юзефа Залуського. Ймовірно, Антоній Мальчевський знав її ще з Волині. Удвох приятелем Блендовським вони щоденно відвідували її дім, про що свідчить генерал Залуський. Імовірно, що причиною візитів з боку Мальчевського була закоханість, і цього разу більш раптова й нестримна, ніж коли-небудь раніше. Немає докладних відомостей про княгиню, але такі свідки, як Семенський, говорять, що вона була особою «вільнодумною та розсіяною», яка тоді вже не жила зі своїм чоловіком. Він говорить, що «мав я нагоду читати його рукою закреслений, але її портрет моральний по-французьки написаний; прекрасна постель присипана різнобарв'ям; випечений тими лишень оку коханця доступними відтінками жіночого характеру, які відтінені контрастами, надавали описові небувалої краси...», і додає: «Таким малярем міг бути ніхто інший, а лише той, хто в душу свою прийняв свою господиню як зразок для змальовування». У листі Залуський пише: «Небавком зав'язалися ближчі

---

⁵⁴ A. Malczewski, Maria. Oprac. R. Przybylski, Wrocław 1958. Переклад наш.

Оригінал:

Mamże temu, co one oddały swe wdzięki,

Przedstawić słaby obraz, bo nieprawnej ręki?

Mamże, zuchwały, razić znawcze jego oko?

Po ziemi ledwo pelzam — on buja wysoko.

⁵⁵ Тут і далі за працею: J. Ujejski, Antoni Malczewski. Poeta i poeta, Warszawa 1921. С. 65-85

стосунки Мальчевського з моєю сестрою. Якби моя сестра була розлученою, може би й пішла за Мальчевського, який цього для себе бажав». Причин для розлучення натомість не було, та й сам цей процес не був із легких. Тим більше, як припускаємо, не бажала вона розлучитися ані з іменем, ані з титулом.

1816 року і княгиня, і Мальчевський вирушили на захід Європи. Залуський написав: «Вона виїхала до Швейцарії, Мальчевський поїхав за нею». Антоній 28 грудня 1815 року отримав звільнення з війська і зайнявся приготуванням до кількарічної подорожі. Важко сказати, як виглядали фінансові справи Мальчевського в той час. Вряди-годи згадується продаж успадкованого села чи про невеликі статки зруйнованого родинного маєтку. Село Княгинин було продане ще за життя батька Антонія, а була це за певними даними остання родинна маєтність. Є велика ймовірність, що шлюб із Любомирською та вирішення водночас справ зі спадковим майном, яким також розпоряджався брат Антонія Константи, повинно було сприяти здійсненню як любовних, так і побутових мрій. Із подорожі княгиня повинна була отримати велику суму, якої би вистачило на ці мрії. За різними свідченнями поет відвідав Швейцарію, Італію, Францію. Одні свідчать, що найбільше він провів часу в Флоренції, інші — що в Неаполі. Лишень дата виходу на гору Монблан встановлена точно, і знаємо з листа Кароля Сенкевича, що Мальчевський перебував у Женеві з кінця липня 1818 року аж до кінця жовтня. Ймовірно, це не перше перебування в Швейцарії, якщо брати до уваги свідчення брата княгині.

У Неаполі Мальчевський часто відвідував прийняття в князя Людвіка Яблоновського, який виконував функції австрійського посла. Поет був у цьому товаристві бажаним і приємним гостем. Свідок подій Гашинський говорить, що всі було відомо, що він повинен був одружитися з княгинею Любомирською, «але доля вирішила по-іншому. Шлюб дуже близький, раптом розпався». Ймовірно, саме після раптового

розриву навесні 1818 року, про який ми нічого докладно не знаємо, поет виїхав до Швейцарії, або спершу в Париж, а згодом у Женеву. Про психічний стан Мальчевського, як і про його тогочасні відносини з Любомирською, нічого невідомо. Ю. Уейський припускає, що саме в цей час Мальчевський знайомиться з новими літературними напрямками, головню з романтизмом. Ураза після розриву з коханою могли стати для нього потужним поштовхом. Тоді Мальчевський зацікавився природничими науками, ймовірно опублікував статтю в паризькому натуралістичному виданні. Це був також час на знайомство із сумнозвісним месмеризмом.

*

Засумувавши за берегами Женевського озера, Мальчевський опиняється в Швейцарії. У нього зародився план здолати найвищу гору Європи, і ми припускаємо, що його, як і багатьох інших літераторів епохи романтизму, надихнули праці де Сосюра. Він дізнався про Айгіль дю Міді — одну з вершин під головним піком Монблан, на яку ще ніхто не виходив. Він відтак розширив свій план: вийшовши на Айгіль дю Міді, він вирішив шукати вихід на Монблан. За допомогою шести провідників він дістався першої вершини, та виявив, що звідти немає можливості вийти на Монблан. Він повернувся до поселення Шаммоні, звідки, зібравши одинадцять провідників, 4 серпня 1818 року о 12:30 вийшов на Монблан.

Опис своєї подорожі він подав у звіті, який невдовзі був опублікований в «Bibliothèque Universelle» в Женеві під назвою «Lettre au Prof. Pictet sur une ascension à l'Aiguille du Midi de Chammoni et au Mont-Blanc, par un gentilhomme Polonais, dans les premiers jours d'Août de l'année 1818». А вже жовтневий випуск часопису «Dziennik Wileński» того ж року опублікував переклад цього тексту, скромно підписаного ініціалами «А. М.».

Мальчевський пише, що причиною дуже бідного опису сходження на Монблан є те, що воно «не особливо різниться від пройденого колись паном де Соссюром». Він також пише: «Тут серед хаосу гір, гігантських і безформних брил, які повсюдно показують себе з-під снігу, людині здається, що вона присутня в момент Створення. Все, що людське, зникає та гине; помітні хіба що ледве окреслені межі міст, накреслених рукою долі, щоби колись вони стали дійсністю. Все говорить про цю мить — і минає поспішно, щоби не бути спійманим цим великим рухом, який наближається». Згодом поет напише, що саме на вершині Монблан він «втратив з-перед очей все, над чим панує людина, і з її мізерного становища лишень білизну, а також те, що своєю владою здолати не зуміла, можна було розпізнати».

Після сходження на Монблан Мальчевський майже зникає зі згадок. Відомо, що перебував близько трьох місяців у Женеві, можливо, відвідував лекції в тамтешній Академії. Перебували на той час у Женеві й польські шляхтичі, науковці. Із князем Четвертинським у жовтні їде до Італії. За суперечливими даними перебував у Флоренції або Венеції. Його наступні роки життя свідчать про страшний занепад, неначе існувало двоє Мальчевських, до сходження на Монблан і після. З плином шести-семи років той інший Мальчевський, притлумлений й знеохочений, напише, наче про себе самого, озираючись на своє достоту славетне минуле: «Землею ледве суну, а він літа високо».

*

...А Юліуш Словацький позичив для образу свого Кордіана силу й здоров'я молодого поета, проте не міг дорівняти свого персонажа до справжнього — нестримного, розумного, романтичного й упертого — Мальчевського. Адже його персонаж лишень в уяві дістався на вершину Монблану, а Антоній Мальчевський, хоча й застерігав згодом

молодих і нерозважливих мандрівників від небезпек височенних європейських гір, здійснив це неймовірне сходження. Але заради чи всупереч — ми не знаємо.